

Hoe ging het verder met de Franciscanen?

Een bijdrage van Theo Vergeer OFM

Enkelen van de eerste generatie Indonesische broeders hadden zeker het (politieke) ideaal om een zuivere Franciscaanse Papua-gemeenschap te stichten, zonder teveel 'pendatang' (immigranten) in hun midden. Maar dat ideaal verdampde echter langzamerhand toch door de veranderende tijd, men raakte er aan gewend en zag ook de positieve waarde in om het Franciscaanse charisma in een multiculturele setting te gaan beleven.

De Papua's leerden samenleven met broeders uit andere delen van Indonesië en die andere broeders van elders, waarvan de meesten hun opleiding in Papua volgden, groeiden steeds meer toe naar de cultuur van de Papua's.

Broeder Gabriël Ngga, de huidige kustos van Papua (afkomstig uit Flores; na zijn noviciaat in 1985 naar Papua gekomen voor verdere opleiding) schreef als eerste een thesis over de Franciscaanse waarden die worden aangetroffen in de eigen Papua-cultuur, zoals liefde voor de natuur, zich aanpassend aan het ritme van die natuur, met geëgaliseerde onderlinge verhoudingen, levend in kleine groepen met grote cohesie, sterk rechtvaardigheidsgevoel, sober, tolerant, snel verzoeningsgezind en begiftigd met een meesterlijke kunst van het altijd kunnen improviseren.

Papua is uitdaging

Door deze en andere studies kwam de bezinning op het integratieproces van de broeders die van elders naar Papua gekomen waren op gang. De nieuwkomers pasten zich op deze manier tamelijk gemakkelijk aan en vonden het een uitdaging in Papua te mogen blijven leven en werken. Toen zij dan ook in 2007 voor de keuze kwamen te staan om lid te worden van de autonome Kustodie 'Franciscus, Heraut van de Vrede' in Papua, of terugkeren naar de Moederprovincie van Indonesië, koos 98% van hen er voor in Papua te blijven.

In 1996 werd de Indonesiër van Nederlandse afkomst Fred Dijkmans tot kustos gekozen. Ook in 2002 werd er een Indonesiër kandidaat gesteld om kustos te worden, maar deze kandidaat trok zich op de dag van de geplande aanstelling terug, zodat er weer een nieuwe kandidaat moest worden gezocht. Maar opnieuw werd het een Indonesische Nederlander, broeder Nico Dister. Pas drie jaar later, in 2005, kon voor het eerst een volbloed Indonesiër als kustos aangesteld worden en is ook het criterium van 'eigen leiders hebben' over de hobbel van gebrek aan zelfvertrouwen genomen.

47 plechtig geproefste broeders

Om een idee te hebben over hoeveel broeders het momenteel gaat en waar ze wonen, eerst een paar getallen. De prospectus van 2009 geeft aan dat de Kustodie bestaat uit 47 plechtig geproefste broeders (waaronder 2 bisschoppen), 36 tijdelijk geproefste broeders in opleiding, 9 novicen, en 8 postulanten, wonend in 5 gardianaten, wijd verspreid over vier van de vijf bisdommen in Papua. Met daarbij nog 6 broeders die momenteel studeren elders in Indonesië (3) of in het buitenland (3). Met de postulanten er bij dus in totaal precies 100 personen. Waaronder nog 6 leden van Nederlandse afkomst.

Zestien broeders houden zich bezig met (eco-)pastoraal (parochiaal of categoriaal) werk. Tien broeders zijn geïnvolveerd in vormingswerk in de eigen opleidingshuizen en/of doceren aan de Theologische Hogeschool (STFT). Vijf broeders werken onder de jeugd, in afzonderlijke internaten (een kleinseminarie van het bisdom Jayapura en twee internaten van de franciscanen) of als onderwijzer.

Vier broeders houden zich bezig met activiteiten op het gebied van Gerechtigheid, Vrede en Heelheid van de Schepping (JPIC): voorheen in samenwerking met het bisdom Jayapura, maar momenteel als een eigen Franciscaans project. Ze bouwen op dit moment een eigen secretariaat bij een groot Franciscaans complex in Sentani, waar ook een boerderij is, een internaat voor jongens, een noviciaat, een spiritualiteitscentrum, een multifunctioneel verenigingsgebouw en een kloostertje waar plaats is voor transitgasten, want de locatie is vlakbij het vliegveld van Sentani. Deze JPIC-werkers, samen met verschillende leken-stafleden, zijn zeer actief in heel Papua, met nationale faam, opkomend voor

"Papua, Land van Vrede".

Gezondheidszorg

Verder wordt er door drie broeders gewerkt op het terrein van de gezondheidszorg (in een ziekenhuis en twee hospita voor HIV/Aids patiënten) en drie broeders verzorgen tenslotte de interne diensten binnen de eigen broederschap (kustos, secretaris en econoom).

Bijzonderheid: één broeder heeft internationale faam op het gebied van de entomologie (bestudeert vlinders en insecten en publiceert op dat gebied) en één gepensioneerde broeder publiceerde onlangs een boek over de 50-jarige geschiedenis van de katholieke kerk met daarin veel geschiedenis van het pionierswerk van de Franciscanen in de Baliem-vallei.

Daarnaast zijn er zes broeders bezig met studie buiten Papua (Flores, Yogyakarta, Jakarta; Australië, Rome en Leuven).

Het palet van activiteiten is kleurrijk en velen zijn bovendien nog betrokken bij allerlei andere bezigheden, zoals het begeleiden van de OFS (Sekuliere Leken Orde), de vliegtuigenmaatschappij AMA en specifieke activiteiten binnen de verschillende bisdommen waarin zij leven en werken.

In de veelkleurigheid van al deze bezigheden valt met name op dat zij, zoals ook de Franciscanen in de rest van Indonesië, zich sterk engageren met alles wat zich afspeelt op het gebied van Gerechtigheid, Vrede en Milieu, hetgeen voor vele kandidaten en jonge mensen een belangrijke motivatie is om zich bij de broederschap aan te sluiten.

Interreligieuze samenwerking

Tenslotte is nog het vermelden waard dat de huidige Franciscaanse bisschop van Jayapura (sinds 1994 bisschop) de grote voortrekker is van een nauwe interreligieuze samenwerking met de andere godsdienstleiders (van Protestantse Kerken, Islamiëten, Boeddhisten en Hindoes) in Papua, vaak zijn stem laat horen in het publieke domein, in het kritisch volgen van het lokale regeringsbeleid en de uitvoering daarvan; een samenwerking die in Indonesië heel uniek is.

De Nederlandse Franciscanen die 50 jaar lang in Papua in de oerwouden rondliepen, met hun prauw – al dan niet met buitenboordmotor – tournees maakten, of in een Cessna rondvlogen, leken vaak net heel gewone mensen. Het resultaat van hun missie is natuurlijk ook te danken aan de Papua's, die de bereidheid hadden om het evangelie van de Nederlandse missionarissen te aanvaarden en de Nederlandse Franciscanen te accepteren zoals ze zich presenteerden.

Het boek van onze medebroeder Frans Lieshout over de geschiedenis van 'Historie van de katholieke kerk in de Baliem-vallei' met ondertitel: 'De Baliem-cultuur als vruchtbare bodem voor het zaad van het evangelie' is een voorbeeld van het welbekende verschijnsel dat bij de zogenaamde 'natuurvolkeren' in het algemeen het evangelie veel sneller landt dan in gebieden waar de 'grote godsdiensten' (Hindoeïsme, Boeddhisme, Islam) al verspreid zijn.